

מחשבות ומשאלות לקראת „תמרונים תש“...

רבות והתקדמות גדולה לעומת תמרונים שנים קודמות. לא אעמוד על אלה, כיון שמאמין אני שהן הפכו כבר נחלת הכלל. אולם ברצוני להביע מספר מחשבות ומשאלות, לקראת תמרונים השנים הבאות — נאמר, „תמרונים תשיד“.

ליקויים בתכנון הפעולות

מודיעין, כל פעילות תוקפנית כוללת את חיפוש האויב; קביעת עצמתו, מערכו ומגמותיו; שלילת חופש הפעולה ממנו — תוך שמירה על חופש פעולה עצמי מלא; הצמדתו לשטח הנחל לתוקף, והשמדתו. כל אלה מחייבים זרימת ידיעות מלאות על האויב. ידיעות אלו צריכות להיות מדויקות ועדכניות. הכרה, איפוא, שמאמץ המודיעין יהא מתמיד, במשך כל זמן הפעולה, לפניה ואחריה.

על כן יש לשאוף בתמרונים להימנעות מסוג מצבים שאפשר להגדירם: יותר „פעילות נגד שטח“ — מאשר נגד האויב שבשטח. יש ודוקא הכרת זירת הפעולה לפרטי פרטיה — הכרה המצויה לעתים כבר מקודם, מאז — היא משמשת אבן-נגף עיקרית. יש וניתן אז לומר: „מפקדים תקפו גבעות ויעדים — תחת לתקוף אויב“, מעטים הם אזי הסורחים לנצל ניצול מלא תצפיות, סיורים ופטרולים; ואילו רבים רואים מהרהורי לבם — ובמקום להסיק ממסכנות מודיעין, מניחים הם „הנחות“, ובוררים מתוך המודיעין את הידיעות העשויות להתאים להנחות אלו. על אותו סוג יש ליחס גבול נטיה להדגיש יתר-על-המידה את הסיור האוירי — את המטוסים החגים נמוך מדי — וכפי שהתלוצץ אי-פעם אחד המפקדים, את נסיונות סיורי האויר לרדת לגובה ממנו יוכלו לקרוא את מפות הקרב של האויב. ברור שבכל מצב אפשרי של עליונות אוירית לאויב, אך גם במצב של שוויון אוירי או אף של עליונות באויר לכוחותינו, יופל על-פיהרוב מטוס כזה, אם באש מטוסי-אויב או באש-מקרקע.

זאת ועוד. עבודת-המטה של המודיעין אפשר ותמצא לוקה מחמת כך שקציני-המודיעין לא ניצלו ע"י מפקדיהם כקצינים המגישים מודיעין, אלא כספקי ידיעות בודדות.

מעל לכל יש להמנע מכך שתחסר תחושת המון ידיעין באנשי כל הדרגות. אין גבול ליכולת ניצולו

מטרתם העיקרית של תמרונים גייסות היא לבדוק את כוונותם לקרב ולבחון את רמת האימון אליה הגיעו. בדיקה ובחינה אלו מסתעפות לנושאי-משנה רבים: החל מעילות הפיקוד — עבור דרך כוונותן ויעילותן של זרועות-היבשה-האויר-והים — וגמור ברמת אימונם של החייל הבודד והיחידה הקטנה. לשון אחר: התמרון — שהוא, בהכשרת-הגייסות, מבצע הקרוב ביותר לקרב — משקף את צירופם של המרכיבים השונים שבאימון, ואת ליכודם למסכת השלמה.

נשאלת, איפוא, השאלה: האם בתמרון בקנה-מידה גדול יש מקום לבחון אלמנטים בודדים של אימון וכוונות — כגון, אימון הפרט והיחידה הקטנה, פריסה נכונה, או, נאמר, הסנאתה של סוללת תותחים מתצפית אוירית?

אין לי כל ספק שיש מקום לכך. יתר-על-כן: הכרה הוא לבחון את היסודות הבודדים, הן כל אחד בפני עצמו והן — צירופם לתמונת-הקרב הכוללת. הסיבה לכך פשוטה: בקרב אפשר להכשל גם בגלל היחשפות-יתר לתצפית אויב; וגם בגלל כשלון מערכת-המודיעין בכללותה. אין קטן וגדול בקרב — ועל-כן אין קטן וגדול בתמרונים. אני מתעכב בכונה על נקודה זו, כיון שלתמהויה הרב יש ונשמעות דעות האומרות כי „טועה זה שבא לבדוק את אימון הפרט והיחידה הקטנה בתמרון כה גדול“. כנראה שלגנרל מק-ניר האמריקאי היו דעות נוגדות במקצת. לאחר התמרונים בלואיזיאנה בספטמבר 1941 (בהם „פעלה“ הארמיה השניה מול השלישית בהשתתפות 35,000 איש), מצא מחובתו להדגיש:

„התמרונים ותרגילי-השדה האחרונים הבליסו חולשות משרעות באימון הבסיסי ובאימון-היחידה הקטנה... ניכר, שהאימון הבסיסי לפי התכניות המאושרות לא הפך עדיין לנכס-קיים“.

הלקח מדבריו אלה הוא כי יש להצביע על כל ליקוי שיתגלה בתמרונים, אם „גדול“ ואם „קטן“, בין שנתגלה כליקוי כללי ובין שמייוחד הנו ליחידות מסוימות בלבד. אכן, אישור מלא לדעה זו ניתן למצוא בבעיותיה של „זרוע היבשה“ ובמיוחד — בחיל-הרגלים.

תמרונים אנו הבליסו השנה נקודות חיוביות

של הטוראי הקדמי לצרכי מודיעין; כי הרי הוא-הוא המקיים את המגע המתמיד עם האויב. והרי יכולת זו עלולה אף שלא להיות מנוצלת — אם בשל אימון לקוי של הטוראי עצמו, או בגלל ארגון לקוי של רשת המודיעין. הגדרת המשימה, נסיונם של צבאות מלמדנו, כי רבים המקרים בהם לא הוגדרו המשימות כראוי. והנה, אם אפשר לסלוח לניסוח רע בחילופי-מכתבים שגריים — בהגדרת משימה שבפקודת-מבצע שאני. ההגדרה עצמה היא הקובעת מה פרצוף ילבש המבצע כולו. כאן המקום לנקוב, „ברחל בתך הקטנה“: מי יעשה, מה יעשה, מתי יעשה והיכן יעשה. אין בתמרונים מקום להגדרת משימות, נאמר, מעין:

- א. „השתלטות על כביש חניתה — אילת, או
 - ב. „שמירה על שלמות הגיורה, או
 - ג. „השמדת האויב התוקף בגיורתנו“ וכדומה.
- אם ניאחו באותן דוגמאות עצמן וננסה לשפרן, אזי תלכשנה צורה מעין זו:

- א. „גדוד 123 יכבוש את צומת חדרה עד 080400 ויחסום תנועת רכב אויב בין חניתה לאילת.“
- ב. „הדיביזיה ה-6 תיערך להגנה על באר-שבע עד 231400 ותמנע חדירת אויב מצפון בין עומר ונקודה 254.“
- ג. חטיבה 18 תערוך התקפת-נגד בלילה 18/19 דצמ' ותשמיד את האויב בגיורה לוד-בן-שמן.

הגישה העוקפת. על יתרונותיה של הגישה העוקפת אין כנתי להרחיב כאן. אין כל ספק שזו דרך מצוינת להשגת יתרונות גדולים בקרב, אולם נראה לי כי בשעת עריכת תמרונים יש להזהר בפני הבאת הגישה העוקפת עד לאסור. שאם לא, יתכנו מקרים בהם נדמה יהיה שכמעט וענין לנו עם זוג כלבים יריבים, המתאמצים לנשוך זה את זה בזנבו — מבלי שיעשה אחד מהם כל מאמץ להגיע בשיניו הוא אל גרונו של היריב. אין הגישה העוקפת פוטרת מההכרח להגיע, בסופו של דבר, להכרעה. אותה הכרעה תושג במקרים רבים רק ע"י התנגשות. וככל שנקודה זו לא תובן כראוי — עלולות להתהוות תופעות של שני יריבים היושבים זה על גבי דרכי-האספקה והפינוי של זה, מבלי להגיע להכרעה.

הצבת העתודות. במצבים ידועים, וביחוד בהתקפה, יש ויקרה כי עתודתו של אחד הצדדים תמצא בריחוק כזה מ„נקודת-הכובד“ של ההתמודדות, אשר לא יאפשר את הכנסתה לקרב בזמן. באופן

זה מתמסמסת אזי תנופת ההתקפה. ככלל אפשר לומר, שכדאי אמנם להניע את העתודה (נאמר, לגבי חטיבה — גדוד) אל מחוץ לטוח הנשק הקל של האויב — אך תוך טוח של סיוע הדדי (במקרה זה — בין גדודים).

הצבת השירותים. בדומה לכך — המצב בו ימצאו השירותים בטוח רחוק-מדי בעורף: לדוגמה, יחידה רפואית הנמצאת בריחוק של 20 ק"מ בעורף עוצבתה. וכן לא יהיה זה סימן טוב להכשרת גייסות מציאותיות אם אותה עוצבה מתמרנת ותוקפת לא תניע את המערך-המנהלתי שלה כלל, מראשית ההתקפה ועד גמר התמרון. כי כאשר מדברים על דילוג — כמושג, או כמעשה — יש, כמוכן, לכלול בו מערך-מנהלתי זה; אחרת תאבד במציאות תנופת ההתקפה — הפעם, בשל הצבה רחוקה-מדי של יחידות הדרג המשרת.

נוהל קרב. כנקודה האחרונה בפירושם של ליקויים בשלבי תכנון שיש להמנע מהם בעריכת תמרונים, בחרתי את נוהל-הקרב. מטרתו של זה היא, בעיקר, חסכון בזמן. אכן, אפשר להם לנוהל-הקרב ולפריסה, כי יבוצעו בתמרונים באופן נכון מבחינת הסדר הכרונולוגי, אך לא מבחינת הקצאת-הזמן לכך. וכאן עלול גם להתגלות, כי ככל שהדרג-המתכנן יהיה גבוה יותר — כן יקצה לעצמו פרקי-זמן ארוך יותר. ואם כך — הרי נמצא שלמפקדי הכיתות, המחלקות, הפלוגות, ואולי אף הגדודים, לא יימצא הזמן הדרוש לסיור ולמתן פקודות. אל נשכח שדוקא ככל שהדרג נמוך יותר — כן רבה יותר החשיבות של סיור ותצפית מוקדמים; כי הרי כל תעלת או גדר שלא הובאו בחשבון בתכנון עשויים להכריע בדרך זה.

ליקויים אפשריים בביצוע

התמרון — מחייב דיוק. כל הפסד-זמנים בתמרון — עלול לחזור בעת קרב-של-ממש — ובעינים אלה יש לראותו. על כן — לא יתכנו כל איחורים בשעת ה„ש“. אחרת אפשר להגיע אף לכך כי עוצבה מתמרנת תמצא מאחרת, נאמר, בשעה או שעתים בהתקפתה המכרעת. והדברים אמורים ביחוד לגבי התקפת-לילה. איחור מעין זה — יש בו כדי לגרום לכך שההתקפה תמצא „נתפסת“ לאור היום. באש קטלנית של מכ"ם, מרגמות וארטילריה של המגינים — ותשבר לחלוטין.

האיחורים עלולים להגרם בעיקרם משתי סיבות: הערכה מוטעית של זמן ומרחב „התקרים“ („פאנצ'רים“, בלע"ז) בביצוע עצמו. אך את שתי הן

ניתן לסלק בקלות ע"י עבודת-מטה נכונה ויעילה. תבניות. אל להן לתבניות להיות קשיחות — ואף לא להצטמצם בעיקרן, למשל, לטור-עורפי. כי אז אפשר להגיע אף לגדוד שלם הנע בטור-עורפי, והרי מחמת זה יופסד זמן, האבטחה תהיה גרועה וההיערכות לתבנית-הסתערות — מסובכת. והלא דוקא משום כך מאמנים במספר תבניות, המתאימות כל אחת לתנאים — ולצרכים — אחרים של קרקע, שליטה, מהירות-תנועה, הימנעות מאש-אויב ומתנאש. תפעול יחידות-סיור העוצב בתיות. תמרונים — משמשים מבחן חשוב לאר-גונן, מבנן וציודן של יחידות-הסיור העוצבתיות, המתאימים בדרך כלל לאחד משני התפקידים: סיור והבאת-ידיעות — או אבטחה. יחידות מעין אלו חלשות בדרך-כלל מכדי לבצע קרב-תוקפני — או הגנה עיקשת. אכן, בתמרון עשויים מפקדי עוצבות לתפעל יחידות כאלו אף בצורה נועזת מדי: לשלחן הרחק לעורף האויב (ואולי אפילו תוך ציון משימה מעור-פלת למדי) כדי להשיג ידיעות. כי בתמרון — הכל אתא שפיר; אך במציאות עלול מפקד עוצבת, שיפעל בדומה לכך, לאבד את יחידת-הסיור שלו. הסואה. בידוע הוא, כי רמת הסואה הפרט, היחידה, הרכב והציוד ברוב התמרונים, ברוב הצבאות — נמצאת טעונה שיפור רב. אין די בכך כי יחידה תש-כון בשטח נטוע. הכרחי לשמור על משמעת הסואה חמורה — אחרת עלול אף אותו שטח נטוע להיות מלכודת-פתאים גדולה. משמעת שיירות. החשש בענין זה הוא כי השיירות תהינה צפופות מדי, מכר-גית-אל-מכונית; הרכב לא יסור ימינה בחנותו אף בדרכי הרים צרות ולא יפנה דרך למכוניות אחרות המשתמשות באותו ציר; לא יוקפד על האפול בלילה. כל אלה יכולים, "לעבור בשלום" בתמרון. אך הנסיון מוכיח כי כל השלמה ע"י כך או בדומה לו עשויה להסתיים, בסופר-של-דבר, באסונות כב-דים; ובמיוחד במקרים בהם לא תהא עליונות אוירית, או עדיפות אוירית, לצד ה"חוטא". הפיקוד הנמוך. רבות דובר על הפיקוד הנמוך, זה "חוט השדרה של צבא". אך בתמרוני צבאות יש ונדמה שהמפקד הנמוך ביותר — הוא המ"פ. למטה ממנו — רק מבצעים את הוראותיה, או לכל היותר מפקחים על ביצוען. אין לך חינוך רע מזה למש"ק ולקצין מפקד-המחלקה. בגבולות מסוימים יש לאפשר להם — ואף לאלצם — לקיים בדרך עצמאית את המצ-וות: — לחשוב, לתכנן, לסייר, לפקד, לבצע ולפקח. יש להמנע גם בעתיד מן המצב בו מפקדים-נמוכים יצאו מתמרונים במסקנה שהם ואנשיהם גם-יחד

מהיום רק "רגלים" במשחק-השחמט המתבצע ע"י "מן דהוא", בעל כננות נסתרות, בדרג גבוה. פעולות לילה. חלק ניכר של הפעולות בתמ-רונים מתבצע בלילה. הליקוי העיקרי שיכול להת-גלות באלו הוא, שפרט לזמן שבו הן מבוצעות, תהינה אלו פעולות-יום — שתוכננו ובוצעו בדרכים האופייניות ללחימת-יום: מעין "פעולות יום בלילה" — ולא "פעולות לילה" אמיתיות מובהקות. הגילויים המכשילים יכולים להיות: רעש בתנועה, תבניות יום, התגלות קודם זמנה, לחימה מפורת אל היעד ועליו; ובמקרים ידועים — נסיגה רועשת-ביותר. את כל אלה ניתן לתקן — בעיקר ע"י אימון הולם של המסגרות הקטנות, עד לפלוגה.

קרבות השריון

התקפה בחלל ריק. מטבע הדברים שהשריון יתקוף בנקודות "רכות" ולא ייגרר להתק-פות על מערכים מבוצרים. אכן, יש ובתמרונים מיושמת תורה זו בצורה לא נכונה: השריון מחפש אך ורק "חללים ריקים", ורק בהם הוא נע. ע"י כך הוא יוצר מאחוריו קראספקה — ופינוי ארוך, בדרך-לא-דרך, בין מוצבי אויב חזקים שלא נפגעו כלל. כאן יכולה אזי להיות קבורתו: אם ינותק קו כזה (הגם שבמקרה אפשר כי גם לא ינותק בתמרון) — ימצא השריון את עצמו מוקף מוצ-בים מבוצרים, ומנותק מעורפו.

שטח חיוני ובסיס מוצק. גשמיות דעות שונות, ואף כאלו שלפיהן — באשר מקום השריון שם השטח החיוני; ואין לך טעות גדולה מזאת. מצדדי גישה כזו נמצאים מתעלמים לחלוטין כגורם הקרקע בקרבות שריון. הנכון הוא, שבמקום שם השריון שם הבסיס המוצק. את זה האחרון יש למקם על שטח חיוני.

שריון מול חיל-רגלים נע. אם עדיין נדרשת הוכחה לכך — הרי נקל להתקל בה בתמרו-נים: — בהם מתגלה מדי פעם, כי הטרף הנוח ביותר לשריון הוא חיל רגלים הנע במגולה, כשאינו כחופר ואינו פרוס. בתנאים כאלה הופכת הלחימה לטבח, ללא כל סיכוי לחיל הרגלים הפגיע. מאידך, חי"ר מחופר, המשתמש שימוש מושכל בכלי נשק הנ"ט (פיאט, רימוני רובה נ"ט, בקבוקי מולוטוב, מוקשים ומכשולים) יכול להשמיד את השריון התר-קף את מערכו.

הגנה נגד-שריונית. על חיל-הרגלים המתגונן בפני שריון לאלץ את זה לתקוף מערכים

מבוצרים המצודים בנשק נ"ט. זאת יוכל לעשות ע"י:

- מיקום נכון של המערכים שלו;
- שדות-מוקשים נ"ט טקטיים, ש"יתעלו" את זרימת השריון אל תוך שטחי קרקע הנר-חיים למתגונן;
- פעולות תוקפניות בלילה נגד השריון הנח;
- ניתוק דרכי-האספקה של השריון;
- ותנאי לכל אלו: מודיעין יעיל ומ היר.

אכן, לא די בכך כי ינקטו בתמרונים כל הפעולות הנ"ל, באם הדבר ייעשה בצמצום מדי, או לאט מדי. תמיד יבלטו אז במיוחד הליקויים באשר למ הירות: הן בצד המודיעין, והן בפעילות תוקפנית. וכתוצאה מכך תהינה הידיעות מקוטעות מדי, התכנון יפגר אחר הידיעות — ובעת הביצוע כבר לא יימצא השריון במקום המשוער.

מתנאות וחיי שדה

ניכרים הישגיני שהושגו בשטח זה, אולם רבות עדיין גם הנקודות הטעונות תיקון. החייל-הפרט נדרש להשקיע מאמצים פיזיים גדולים. לא תמיד ידע לבשל בישול אישי, להכין

לעצמו משקה חם דוקא או להצל על עצמו מחום השמש. אין כנתי לאותם מקרים יוצא-דופן, מקום לסיפורי-מעשיות, בהם קיבל חייל שני כריכים כמנת מזון ליום תמים, אלא למקרה הרגיל כשברשותו כל הדרוש ואילו הוא אינו יודע "להסתדר". במידה שקורים מקרים כאלה — הרי אין האשמה בחייל. ויש הכרח ללמדו לחיות חיי-שדה. עליו להיות מאומן ליצור לעצמו, בכל מקום שרק אפשר, את מכסימום הנוחיות המתאפשר ע"י התנאים. זהו ענין, שאפי' שר להקנותו בעיקר באימונים ב"סדרות"; והוא כולל "את הכל": החל מהקמת אוהל וגמור ב"מז-רן" מאולתר, עשרי קוצי הסביבה.

לא הועלו כאן אלא מספר בעיות העשויות להתגלות בתמרונים. רבות אחרות עדיין מחכות לליבונן; כגון: עבודת-המטה, המנהלה לפרטיה, שיתוף-הפעולה יבשה-אוויריים; שיתוף-הפעולה בתוך צות-הקרב היבשתי; וכיוצ"ב.

רוב הנקודות שצוינו הן כאלו הדורשות תשומת לב מיוחדת באימונים. חשוב: גיתן לתקנן על נקלה — אם רק תודגשנה דיין, ותעבורנה כחוט-השני בכל תרגיל, תסליג וסדרת-אימונים. כי אין די בלימור דן "פעם אחת".

בתמרונים בקנה-מידה רחב עומדים מפקדים ומסות בפני בעיות, שבכל צורת תמל"ג אי אפשר ליצור אותן באופן מציאותי.

באימוני-המפקדים ללא גייסות חסר קודם כל דבר אחד: ההתפתחויות הבלתי צפויות שהן פרי חוסר הידיעה המקצועית או החולשה האנושית של הפיקודים ואף של המפקדים עצמם. אם כן — אין לותר על התמרונים בפורמציית גדולות.

מיוזר ל. צוליקופר, שביצירה.